

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 137-1875)

Originalt emne

Bygningsvæsen

Bygningsvæsen/Bygningsvæsen i Almindelighed

Bygningsvæsen/Planer for Bebyggelsen af ny Arealer

Kirkelige Forhold

Kirkelige Forhold/Kirkegaarde

Sundhedsvæsen

Sundhedsvæsen/Sundhedsvedtægt

Sundhedsvæsen/Sundhedsvæsen i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 15. juli 1875](#)
- 2) [Byrådsmødet den 26. august 1875](#)
- 3) [Byrådsmødet den 2. marts 1876](#)
- 4) [Byrådsmødet den 21. december 1876](#)
- 5) [Byrådsmødet den 4. januar 1877](#)
- 6) [Byrådsmødet den 17. maj 1877](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 15. juli 1875 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 137-1875)

Fra Sundhedskommissionen var modtaget et andragende fra 5 grundejere i Ryesgade om forandring i de i Ministeriets skrivelse af 8. Novbr. 1872 fastsatte afstandsbestemmelser for de bygninger, som opføres nærmest Kirkegaarden, forinden Kommissionen erklærer sig over dette andragende, beder den sig meddelt oplysning om grunden til, at den i Ministeriets nævnte skrivelse ommeldte lervæg mod Kirkegaarden hidtil ikke er bleven antages, og naar dette arbejde antages at ville blive udført.

Man vedtog at anmode Udvalget for byens Udvidelse og Bebyggelse samt Bygningskommissionen og Bygningsinspektøren om at erklære sig i anledning af denne skrivelse (se mødet 26. august.)

Uddrag fra byrådsmødet den 26. august 1875 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 137-1875)

I Anledning af den i Mødet den 15. Juli ommeldte Skrivelse fra Sundhedskommissionen og Andragende fra Grundejere i Ryesgade var der modtaget Erklæringer fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, Bygningskommissionen og Bygningsinspektøren. Udvalget udtaler sig for, at der anholdes om Ministeriets Tilladelse til, at Lervæggen mod Kirkegaarden maa bortfalde, og at de 30 Alens Afstand derefter regnes for den i Kirkegaardens østlige Gang lagte Drænledning, i Stedet for fra Lervæggen.

Bygningskommissionen og Bygningsinspektøren meddelte nogle Oplysninger om de hidtil opførte Bygninger i Ryesgade, der alle ere i befalet Afstand fra Kirkegaarden, maaske kun med Undtagelse af Gade-Nr. 6, tilhørende R. P. Møller, idet Bygningsinspektøren har troet at kunne henregne under de 30 Alen Enden af et Sidehus, der ved en Skillevæg er skilt fra Husets Beboelseslejlighed.

I Øvrigt gjør Kommissionen opmærksom paa , at det er Huse til Beboelse, der ikke maa opføres inden for 30 Alens Afstand fra Kirkegaarden, men at dette ikke gjælder Huse, der ikke indrettes eller benyttes i nævnte Øjemed, samt at Bygningskommissionen og Bygningsinspektøren kun skal paase Overholdelse af Bygningsloven, ikke af de rent kontrolmæssige, private Bestemmelser mellem Byen og Kjøberne af Grunde i Ryesgade.

Byraadet besluttede at indgaa til Indenrigsministeriet med Andragende om, at Lervæggen

maatte bortfalde, og at det paa Kirkegaarden forbliver ved den Dræning m. v., som er foretagen. Som Følge heraf blev tilskrevet Stiftamtet under 30. Avgust saaledes.

"Da Byraadet under 25. Juli 1872 til Indenrigsministeriet indsendte sin Indstilling om Salget at forhenværende Gartner Jensens Have, hvorpaa Ryesgade nu er anlagt, indeholdt denne forskellige Punkter, der skulde tjene til at betrygge dem, der vilde bygge paa Toften, mod skadelig Indflydelse, navnlig af Vandafløb, fra den tilstødende Kirkegaard. Konsul Mørk havde ganske vist stilet Forslag om, at til yderligere Betryggelse skulde der anbringes "en Lervæg fra Jordens Overflade ned til Kirkegaardens Blaalersbund, som over alt naas i c. 2 Alens Dybde"; men han havde ingen Stemmer faaet for dette Forslag i Byraadet, lige saa lidt som Byens Sundhedskommission havde tiltraadt det. Ikke desto mindre lod han Byraadets Indstilling ledsage af et Minoritetsvotem, hvori han tilraadede denne Foranstaltning. Byraadet ansaa det for unødvendigt at imødegaa hans Argumenter i saa henseende, ikke blot fordi Projektet var enestaaende i sit Slags og vistnok intet andet Sted bragt til Anvendelse, men fordi det ansaas for upraktisk. Det var derfor en Overraskelse, da Ministeriets Resolution af 8. Novbr. 1872 ikke blot approberede Byraadets Indstilling og dermed de indstillede Sikkerhedsforanstaltninger, men som yderligere Betingelser for Salget tilføjede, "at der i Overensstemmelse med Fysikus's og Byraadsmedlem konsul Mørks Forslag skal lægges en Lervæg i den af dem angivne Dybde langs Skjellet mod Kirkegaarden, samt at det ved Afhændelsen af det oftmeldte Areal skal betinges, at der ikke paa samme maa anbringes Huse til Beboelse i en nærmere Afstand fra den omhandlede Lervæg i Skjellet mod Kirkegaarden end 30 alen,"

Da Sagen saaledes var afgjort, antog Byraadet at have fejlet i sin Opfattelse af Sagen og vedtog derfor at indgaa paa disse nye Bestemmelser. Det Udvalg, som efter Ministeriets Bemyndigelse fik med Sagens praktiske Udførelse at gjøre, har derfor ogsaa sørget for, at der i alle Kontrakter om Grunde, der paa den ene Side stode til Ryesgade, paa den anden til Kirkegaardshegnet, er blevet indført Klausul:

At den Lervæg, som paa Lodden vil blive anbragt langs Kirkegaardens Hegn, konserveres og lades uberørt, og

at der ikke anbringes Huse til Beboelse i nærmere Afstand fra den nævnte Lervæg i Skjellet mod Kirkegaarden end 30 Al.

Bygningskommissionen blev gjort bekendt med Sagen, og der er med en enkelt ubetydelig Undtagelse heller ikke Bygget Huse til Beboelse nærmere end 30 Alen fra

Kirkegaardsskjellet paa den omhandlede Strækning, der nu i sin helhed er solgt.

Men Sagen om Anbringelsen af Lervæggen var ny for Udvalget, der lige saa lidt som Fysikus eller Konsul Mørk forud havde foretaget en lokal Undersøgelse af de paagjældende Tærrænforhold. Man havde kun Konsul Mørks Ytringer i hans Minorietsvotum at støtte sig til, hvis Rigtighed man betvivlede; og da man desuden maatte ønske Kirkegaarden nærmere undersøgt med Hensyn til den Dræning, der skulde anbringes, besluttede man sig til at henvende sig til en her paa Egnen bekjendt dygtig Drænmeister H. J. Christensen paa Bjergagergaard pr. Spørring, for at lade ham undersøge Terrænforholdene og give Raad om, hvorledes man bedst havde at forholde sig.

Drænmeister Christensens Bedømmelse af Sagen om Kirkegaardens Dræning af 21. April f. A. findes bilagt under Litr. A. Det vil af de øvrige der vedlagte skrivelser ses, at Udvalget forinden var kommet til Erkendelse af at maatte, uafhængig af Ministeriets Resolution, lægge en Drænledning langs Ryesgade fra Sønderalle til Jernbanevejen, omtrent 17 alen fra Facaden mod Ryesgade, for at fri de Bygninger, der allerede da byggedes, for Vand i deres Kældere, hvilket arbejde blev udført af Christensen i Sommeren f. A. og dette Arbejde har intet at gjøre med de Betingelser, som skulle opfyldes efter Ministeriets Resolution af 8. November 1872. Men da Christensen under 4. Juli 1874 indgav et Overslag over Dræningen paa Kirkegaarden, udført efter hans Udtalelse under 21. April f. A., indgik man strax derpaa, i den Fortrøstning, at Resten af Kirkegaardens Dræning altid kunne udføres, naar erfaringen viste, at der var Trang derfor.

Af Christensens Erklæring af 30. Marts d. A. (Bilag Litr. B) vil ses, at han fastholder sin under 21. April f. A. afgivne Erklæring om, at en Dræning af den vestre Side af Kirkegaarden vil være uden Nytte eller Virkning, og at han anser den af ham f. A. foretagne Dræning af den østre Side af Kirkegaarden mod de solgte Terræner "for utvivlsomt at ville være tilstrækkelig til at bortlede Vandet tillige med de i samme efter Ligenes Opløsning værende skadelige Bestanddele, og vil den nedlagte Stenfaskine her gjøre sin Nytte ved at sætte en Grænse for Vandets videre Fremtrængen i de tilstødende Jorder."

Uagtet man nok antog, at de sidste Ytringer sigtede til, at Christensen ansaa Anbringelsen af en Lervæg tæt ved Siden af Drænledningen, kun skilt derfra ved en Tjørnehæk, for overflødig, ansaa man det dog for rigtigt at have hans udtrykkelige Erklæring derom, og denne foreligger nu under 23. f. m. (kfr. Bilag Litr. C) saa tydelig og bestemt som muligt. Han antager Lervæggen ikke blot for overflødig paa det største Stykke, men ikke til at

anbringe i den lette og flygtige samt dybe Kviksand paa det andet Stykke, og til samme Resultat er det Udvalg, som nu i flere Aar har haft med Sagens Gjennemførelse at gjøre, Kommet. Herved bør dog bemærkes, at der i praktisk Retning intet er til Hinder for et Forsøg paa dens Anbringelse, hvis Ministeriet gjentagende skulde forlange det.

Men efter de givne, nu opfyldte Forhold har Byraadet besluttet at indgaa med Indstilling om:

1. at den i Ministeriets Resolution af 8. November paabudte Lervæg i Skjellet mod Kirkegaarden maa bortfalde;
2. at de 30 Alens Afstand fra Lervæggen som Følge heraf regnes fra Kirkegaardsskjellet, og 3. at yderligere Dræning af Kirkegaarden end den nu fuldførte frafaldes.

Byraadet tør tilføje, at Ingen nødigere end det vil fraraade Foranstaltningerne, som kunne gjøre Nytte til Betryggelse for skadelig Indflydelse fra Kirkegaarden, navnlig Kirkegaardsvandet, for de Beboere, som nu snart paa begge Sider af Ryesgade bo i smukke og anseelige Huse, men det vil paa den anden Side nødig anvende Bekostninger, og det ikke ubetydelige, uden Nytte eller Virkning."

Man Vedtog derhos at underrette Sundhedskommissionen om den tagne Beslutning og at anmode Bygningskommissionen om ikke at approbere nogen som helst Bygning, der ønskes opført i nærmere Afstand fra Kirkegaardens Skel end 30 Alen, forinden Sagen har været forelagt for Byraadet.

Uddrag fra byrådsmødet den 2. marts 1876 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 137-1875)

I Anledning af den i Mødet den 24. Febr. ommeldte Skrivelse fra Justitsministeriet betræffende Kirkegaardens Dræning og Anbringelsen af en lervæg i Skjellet med Ryesgade vedtog Byraadet at uddele sig en Erklæring meddelt af Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse. (Se Mødet 7. Decbr.)

Uddrag fra byrådsmødet den 21. december 1876 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

Fra Justitsministeriet var modtaget nogle trykte Exemplarer af følgende "Bekjendtgjørelse om

en af Justitsministeriet meddelt Stadsfæstelse paa

Forandring i og Tillæg til Sundhedsvedtægten

for Aarhus Kjøbstad.

I Henhold til Lov af 28. Marts 1868 angaaende Forandringer i Loven af 12. Januar 1858 om Tilvejbringelsen af Sundhedsvedtægter meddeles herved Stadfæstelse paa en af Byraadet for Aarhus Kjøbstad tagen Beslutning, hvorefter den af Justitsministeriet under 29. Maj 1861 stadfæstede Sundhedsvedtægt for bemeldte Kjøbstad ændres saaledes, at Indholdet af § 2 i Kapitel 11 om Byens Udvidelse flyttes op i samme Kapitels § 1, og hvorefter der i oftmeldte Kapitel optages en nu § 2 af følgende Indhold:

Med Hensyn til Opførelse af Bygninger indrettede til Beboelse og til Indretning til Beboelse af ældre Bygninger paa Grunde, der tidligere have været benyttede til Kirkegaard, eller som ligge inden for en Afstand af 30 Alen fra i Brug værende Kirkegaarde, ere vedkommende Ejere underkastede de Regler, som af Sundhedskommissionen foreskrives til Forebyggelse af de for Sundheden skadelige Indvirkninger fra Kirkegaardens Grundvand. Hvad derhos særlig angaar Matr. Nr. 3 b og 13 af Byens søndre Toftjorder i Ning Herred, da maa der paa samme ikke findes Brønde, hvorhos der inden for en Afstand af 30 Alen fra Kirkegaarden hverken maa opføres nogen til Beboelse, ligesom de allerede inden for den nævnte Afstand opførte Bygninger ikke maa benyttes til Beboelse.

Justitsministeriet den 14. December 1876.

J. Nellesmann

H. Øllgaard,

Fm."

Byraadet vedtog at henlede Sundhedskommissionens Opmærksomhed paa de Bygninger, som ere opførte inden for 30 Alen fra Kirkegaarden.

(J. Nr. 137-1875)

I Sagen angaaende Anbringelsen af en Lervæg imellem den gamle Kirkegaard og Ryesgade forelaa der en Erklæring fra Sundhedskommissionen. (Se Møderne den 13/7 og den 26/8 75, Byraadsshdlg. for 1875 Sid: 90 og 103).

Byraadet vedtog at indgaa til Ministeriet med Forestilling om, at Lervæggens Anbringelse frafaldes. Mørk stemte imod, da han ikke kunde anse Lervæggen for unyttig eller erkjende, at der var forbundet særlige Vanskeligheder med Anlægget af den.

I Henhold til den tagne Belsutning afsendtes under 7. Januar en Skrivelse til Stiftamtet, hvori denne Indstilling fremsattes, motiveret ved, at Lervæggen maatte anses for unyttig, for saa vidt som det maatte betragtes som godtgjort ved Vandprøver fra Kirkegaarden og Ryesgade, hvilke Byraadet havde ladet kemisk undersøge, at der ikke blev tilført Grundene i denne Gade skadeligt Vand fra Kirkegaarden, ligesom Væggen ogsaa desforuden af Hensyn til Undergrundens Beskaffenhed maatte betragtes som overfjødig paa mere end Halvdelen af Strækningen, hvor Grunden bestaar af fast ler i en Dybde af 10 Fod, medens dens Anbringelse vilde være omtrent umulig paa den næste, sydlige Strækning, der efter et Lag af tørt Sand paa 4 Fod kun bestaar af Kvik= eller Flydesand. Næst at henholde sig til Sundhedskommissionens udtalelser henvise man derhos i Særdeleshed til, at Landets øverste Sundhedsautoritet for nylig havde tilstedet Bebyggelse op til Kirkegaardens sydlige Side uden at gjøre Paastand paa Anbringelsen af en saadan Væg eller endog blot at fordre saa omfattende Sikkerhedsforanstaltninger som dem, Byraadet af egen Drift havde bragt i Anvendelse.

(Ved Inderrigsministeriets Skrivelse af 28. April, Kommuniceret Byraadet den 11. maj, blev det dernæst resolveret, at Lervæggens Anbringelse frafaldtes.)

Uddrag fra byrådsmødet den 17. maj 1877 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 137-1875)

Der fremlagdes en kommunikation af Indenrigsministeriets resolution af 28. April, hvorefter

anbringelsen af lervæggen imellem den gamle Kirkegaard og Ryesgade kan bortfalde. (Se mødet den 4. Januar.)

